

PARADIGME NOI ALE STILULUI DE ÎNVĂȚARE ÎN INSTITUȚIILE SUPERIOARE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Dănuț Simion SIMION, lector superior,
Magistru în psihologie drd. Universitatea Tehnică a Moldovei Chișinău Moldova Rep.

***Abstract:** School like society is in a continuous transformation. The social changes of twenty years ago and the technological revolution have changed not only the way we think. Changed the role and functionality of school. Learning the process, teaching and new learning paradigms, lifelong*

learning are more and more studied subjects with immediate implications in the educational process. So in the presented study we aimed to make some light in the multitude of concepts and to see if school can be a little bit "different." Also, to identify changes in the use of strategies and learning styles of students during the years of university studies, assuming that they develop strategies and learning styles targeted for understanding.

Societatea contemporană se dezvoltă într-un ritm foarte rapid. Iar Estul Europei după ani de reformă și încă în transformare se chinuie să se conecteze la ritmul și valorile vestului. Ruptura a zeci de ani de sistem totalitar încă nu este pe deplin refăcută. Învățământul așa cum era de așteptat nu a scăpat nici el de marele val al transformărilor. Trăim într-o perioadă în care cunoașterea devine învechită tot mai repede, informația devine accesibilă tot mai rapid prin rețelele de computere, nevoia de învățare pe tot parcursul vieții crește, iar modelele de predare bazate pe transmiterea și stocarea cunoștințelor își pierd funcționalitatea. S-au schimbat curricule sau modificat programele de studiu sau infuzat sistemul cu metodologii ale experților aduși din afară și sau echivalat programele de studii. Ceea ce reformele nu au reușit țin de ignoranța factorilor de decizie la specificul local. O altă lipsă de performanță vine din însăși procesul de predare și învățare. Sa constatat în urma multor studii o rigiditate accentuată la asimilarea noilor metode de predare din partea cadrelor didactice mai în vârstă coroborate cu vechi metode de evaluare bazată preponderent pe reproducerea materialului și mai puțin pe înțelegerea lui. Evaluarea în cel de-al doilea caz este mult mai complexă și ceva mai greu de realizat. Portofoliul, analiza activității studentului, gradul de implicare în discuții la seminarii sau realizarea diferitelor proiecte sunt acțiuni mult mai complexe decât aprecierea a 3 itimi într-un bilet de examinare.

În rândurile ce urmează ne vom focaliza așadar pe procesul asimilării informației, pe procesul aproape individual al învățării atrăgând cu precădere atenția la o nouă paradigmă-constructivismul. Din perspectiva neuroștiințele cognitive factorul care aduce plus valoare omului înseamnă să ai o minte flexibilă, iar acest lucru nu se obține chiar atât de ușor. La cât de dinamică este piața muncii lipsa de mobilitate interdisciplinară înseamnă nimic altceva decât șomaj. Toți managerii de firme mari cer acest lucru capacitate de analiză rapidă și mobilitate. Prognozele economice asupra pieței arată că în următorii 30-40 de ani dacă nu chiar mai devreme noi ocupații vor apărea. Nomenclatorul profesiilor din Rep. Moldova după mulți de insistențe în sfârșit a fost modificat adăugându-se unele noi și ștergându-se o parte din cele vechi. Pe dinamica economică actuală evaluarea nomenclaturii trebuie făcută la aproximativ 5 ani și tot atunci universitățile trebuie să-și adapteze programele în funcție de prognozele economice. În Statele Unite se crede că 25% din meseriile din viitor nu există în prezent și că cele existente acum și care vor supraviețui vor fi considerabil diferite.

Învățarea a fost și continuă să rămână o temă centrală pentru psihologie și permanentă pentru cercetarea psihologică, datorită complexității și importanței acestui proces pentru evoluția societății. Interesul de care s-a bucurat în opinia teoreticienilor de diverse orientări a fost imens, problematica învățării fiind abordată, în decursul timpului, de cele mai importante curente teoretice ale școlilor de psihologie, fiind legată de întreaga existență a ființei umane și considerată unul dintre cele mai semnificative procese și fenomene individuale și sociale.

În interiorul sistemului tradițional de învățământ adesea rigid și ineficient, studenții achiziționau anumite cunoștințe doar pentru că acestea urmau a fi testate, și nu pentru că ele ar reprezenta niște valori intrinseci, ca scopuri educaționale. Reproducere și mai puțin raționament analitic, planificare și organizare. În analiza specialităților cu profil politehnic nu există nici măcar un curs de luare a deciziilor, chiar dacă majoritatea firmelor afirmă cu insistență că tinerilor absolvenți le lipsește două lucruri extrem de importante: capacitatea de a comunica și lucrul în grup. Aproape toate specialitățile sunt interdisciplinare, inginerii nu mai sunt izolați în birouri ci din contra sunt aruncați în interacțiune directă cu potențialii cumpărători. Ingerii nu vor mai lucra în megaproiecte economice ci vor activa marea majoritatea în firme mici și mijlocii. Și ce fac programele de studii, îi pregătesc pentru firme mari ca simpli lucrători și nu pentru firme mici unde vor fi puși în situația de a comunica mai des, a negocia și bineînțeles a lua decizii rapide și în timp scurt. Ori cursurile care ar trebui să favorizeze acest lucru lipsesc iar acolo unde sunt numărul de ore este cu totul nesemnificativ.

Totodată, cresc cerințele societății pentru modele de predare noi, ce tind către dezvoltarea abilității studenților de a-și utiliza cunoștințele oricând e necesar. Dacă această tendință continuă, elevii vor beneficia de noi informații, cel puțin în domeniul tehnologic, la fiecare 38 de zile. Aceasta înseamnă

că ceea ce ei vor învăța luna aceasta s-ar putea ca în foarte scurt timp toate acele informații să fie deja „expirate”. Instituțiile ce-și asumă rolul de formare și educare este necesar să se reformeze structural dar și logistic pentru a face față noilor schimbări. Cele care se vor adapta și vor veni cu noi curricule, le vor adapta continuu să corespundă cerințelor pieței

Sesizând tot mai mult aceste aspecte, specialiștii în domeniu s-au văzut confrunțați cu necesitatea stringentă de a oferi alternative eficiente și viabile. Modelele de predare orientate spre student, concentrându-se spre procesele de construcție și utilizare a informației, par potrivite pentru a întâmpina aceste noi cerințe. În special teoriile integrative ale învățării, predării și evaluării prevăd posibilități promițătoare de a dezvolta abilități celui care învață, în scopul autoreglării proceselor de învățare.

Procesul asimilării informației/învățarea este de trei feluri: informală (rezultat al interacțiunii noastre zilnice sub mediul social), non-formală (activitate realizată în cadrul unor activități planificate dar în afara procesului educațional specific) și învățarea formală desfășurată într-un mediu specializat. În baza noilor paradigme ale educației toate cele trei forme de învățare sunt destinate să fie într-o simbioză flexibilă în funcție de necesitățile actorilor învățării. Stilul de învățare, metoda prin care învățăm și ne aducem aminte ceea ce am memorat este la rândul lui de trei feluri: vizual (cei care au un stil de învățare vizual își amintesc 75% din ceea ce citesc sau văd), auditiv, tactil - kinestezic (acest din urmă stil câteodată merge și separat). Nu o dată s-a demonstrat că 65% din populație au un stil vizual, 30% sunt auditivi și numai 5% sunt tactil-kinestezici. Dacă pentru stilul de învățare auditiv, „inputul” este valoros, pentru celelalte două, se folosește combinația tuturor. Fiecare persoană are un mod primar de a învăța. Învățarea nu se oprește cu terminarea ciclurilor de învățare ea se va desfășoară pe tot parcursul vieții e vorba în acest caz de educația permanentă (lifelong learning).

Dacă înainte învățarea era percepută ca un proces cumulativ de asimilare a cunoașterii și dezvoltare a virtuților fundamentale ale omului acum învățarea este definită ca fiind acel proces ce se consolidează prin reflecție personală asupra propriilor obiective, strategii și rezultate ale învățării. Cercetări realizate în ultimii ani estimează că la fiecare 5 ani avem undeva în jur de 100% informații noi. Este nevoie așadar de identificarea, conștientizarea și dezvoltarea unui stil personal de învățare, un set de abilități, aptitudini și atitudini transferabile care să permită adaptarea la noile provocări ale lumii contemporane aflată într-o dinamică explozivă.

Recunoașterea stilurilor de învățare din partea profesorilor poate fi un catalizator al schimbării, un punct de la care cei care învață pot dezvolta noi stiluri de studiu. Conceptul are în vedere, în special, ideea că toți elevii au stiluri preferate dar și unice, identificate de obicei, prin teste sau chestionare specifice. Profesorii pot îmbunătăți procesul de învățare predând, astfel încât să răspundă stilurilor de învățare preferate ale elevilor. Acestea influențează realizarea obiectivelor generale și asigură un cadru pentru diferitele abordări ale procesului instructiv-educativ. Modul de interacțiune al studenților cu informația dar și între ei furnizează informații despre modul în care aceștia percep, interacționează și răspund la mediul în care se produce procesul învățării. Stilul propriu de învățare nu înseamnă nimic altceva decât preferința din partea tânărului pentru un anumit mod de a se angaja în procesul de asimilare a informației.

Stilul de învățare:

- se referă la „simpla preferință pentru metoda prin care învățăm și ne aducem aminte ceea ce am învățat”.
- ne arată calea și modalitățile în care învățăm.
- implică faptul că indivizii procesează informațiile în diferite moduri: latura cognitivă, elemente afective-emoționale, psihomotorii și anumite caracteristici ale situațiilor de învățare.
- ca „modalitate preferată de receptare, prelucrare, stocare și reactualizare”, are în componența lui elemente genetice și elemente „care se dezvoltă ca urmare a expunerii frecvente și preferențiale la o anumită categorie de stimuli.” (Băban, A., 2001) Învățarea este și aici mă refer la perspectiva constructivistă un proces activ de construire a acestei realități, și nu o simplă achiziție prin transmitere, explicare, demonstrare sau receptare. Fiecare realitate este singulară, unică, transpusă conform propriilor trăiri și experiențe individuale. Elevul nu transferă automat cunoștințele provenind din mediu în memoria sa, ci, în raport de interacțiunile sale cu acesta, ajunge să-și definească treptat propriile interpretări ale lumii.

Asimilarea se realizează prin interacțiune prin conexiunea noilor constructe cu cele vechi deja existente. Cunoașterea este întotdeauna o construcție și o reconstrucție iar învățarea are la bază creativitatea și nu repetiția ca în procesul tradițional de asimilare a informațiilor noi. Contextul social

joacă un rol major în învățare iar studentul are un rol proactiv, el fiind decident în demersul de construire a cunoștințelor. Învățarea prin construcție proprie este un proces de interiorizare a modului în care se realizează cunoașterea.

Teoria constructivistă a apărut în anii '90, fiind o aprofundare a cognitivismului iar principalii ei reprezentanți sunt: J. Piaget cu Teoria psihogenezei cunoștințelor și operațiilor intelectuale; J. Bruner cu Teoria genetic-cognitivă și structurală și L.S.Vâgotski cu conceptul de constructivismul social și zona proximei dezvoltări. Constructivismul asemeni cognitivismului recunoaște învățarea ca pe o activitate mentală, însă nu este recunoscută realitatea externă obiectivă, ea fiind doar în mintea indivizilor. Ideea centrală a constructivismului pornește de la premisa că cunoașterea umană se construiește printr-un proces creator și activ. Asimilarea unei experiențe noi de cunoaștere se bazează pe temeliile învățărilor anterioare, experimentând și reflectând adesea asupra propriilor experiențe. Construcția cunoașterii este așadar dată de modul de procesare a informațiilor pentru conturarea diferitelor soluții iar mai apoi se purcede la alegerea soluției optime de acțiune. Cunoștințele stocate în memorie conform modelului constructivist trebuie restructurate, adaptate, transformate și procesate cu alte cuvinte.

Siebert, H. în cartea *Pedagogie constructivistă*, Editura Institutul European, Iași, 2001 p.16 afirmă: ”gândirea constructivistă pare a fi la modă într-o epocă în care certitudinile și adevărurile tradiționale devin fragile și discutabile. Teza centrală a constructivismului susține că oamenii sunt sisteme operaționale închise, autoreferențiale, autopoietice. Realitatea exterioară ne este inaccesibilă din punct de vedere senzorial și cognitiv. Suntem legați de mediul în care trăim doar structural, adică prelucrăm în sistemul nostru nervos impulsuri din mediu în funcție de structura proprie, de structurile psihofizice, cognitive și emoționale formate în decursul existenței noastre istorice. Realitatea astfel creată nu este o reprezentare sau reproducere a realității exterioare, ci o construcție funcțională viabilă împărtășită și de ceilalți care s-a dovedit utilă și pe parcursul vieții”.

Constructivismul pune accent pe cel care învață, cunoașterea apărând din valorificarea experiențelor anterioare care nu provin neapărat din mediu, ci pot fi și mediate. Învățarea este rezultatul unei construcții mentale și un act de autorealizare a potențialului persoanei. Învățarea depinde de calitatea experiențelor anterioare ale elevului, de trăsăturile persoanelor care pot media experiențele, de contextul în care se produce experiența de învățare și de trăsăturile culturale ale acestui context. Profesorul în acest caz îndeplinește roluri multiple: planifică și organizează activitățile instructiv-educative, coordonează, îndrumă elevii, motivează, consiliază, evaluează activitățile. Motivație intrinsecă ca rezultat al valorificării experiențelor elevului, al demonstrării utilității practice a celor ce se învață, al parteneriatului profesor-elev. în Panțuru, S., Necșoi, D., Voinea, M. *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării*, Universitatea „Transilvania”, Brașov, 2008. Această nouă paradigmă încurajează preluarea controlului de către individ în timpul învățării și cunoașterea individuală, subiectivă, automonitorizarea procesului de construire a cunoștințelor și ancorarea experiențelor de învățare în situații autentice, reale, de viață.

Principiile învățării din perspectiva școlii constructiviste sunt: (G. Petty, 2007, p.14-15)

- profesorii trebuie să fixeze sarcini de lucru la nivel înalt; (asta înseamnă analiză, sinteză, evaluare, ceea ce conduce la cunoștințe funcționale);
- competențele de nivel înalt pot fi învățate;
- stabilirea de trepte ale sarcinilor (stabiliți sarcini de lucru care treptat urcă, care asigură trecerea de la simplu și concret la complex și abstract).

Tot după același autor cu referire la strategiile constructiviste acestea presupun:

- “predarea prin întrebări;
- utilizarea răspunsurilor greșite pentru a explora și corecta neînțelegerile;
- sarcini de explicare care cer elevilor să prezinte propria înțelegere;
- activitatea în grupuri mici cere elevilor să discute asupra materialului, deci se construiesc concepte și are loc inter-evaluarea;
- crearea de hărți mentale și rezumate care să identifice punctele cheie și cum acestea se leagă de întreg”.

Chiar dacă fiecare dintre noi are o afinitate pentru unul sau altul dintre stiluri trebuie să fim conștienți că nici un model al stilului de învățare nu este perfect sau complet, nici unul nu a rămas invulnerabil criticilor. Cognitivismul și behaviorismul deasemenea sunt două paradigme importante și des abordate. Fiecare stil reușește să surprindă anumite aspecte, neglijând altele, având astfel puncte tari și

puncte slabe. Problema stilurilor de învățare se îndreaptă mai puțin asupra aspectului ce se realizează și insistă asupra modului cum se realizează învățarea școlară. Acest demers, de a cerceta cum învață tinerii și de a căuta modalitatea potrivită de formare a abilităților necesare învățării eficiente, este absolut necesar din perspectiva tendințelor actuale ale educației iar recomandarea ar fi ca din toate trei cognitivism, behaviorism și constructivism să se utilizeze acele constructe care se pot mula cel mai bine pe personalitatea fiecărui tânăr învățăcel. Stilul de învățare asemeni personalității noastre este unic iar procesul prin care acesta se desăvârșește este unul strict personal. Paradigmele noi ale stilurilor de învățare nu fac nimic altceva decât să înlesnească atingerea performanțelor și flexibilitatea a ceea ce deja este avut ca bază biologică.

Bibliografie:

1. Brooks, M.G., Brooks, J.G., (2001), In search of understanding: The case for constructivist classrooms, New Jersey, Columbus, Ohio: Prentice-Hall, Inc.
2. Băban, A. -coord., (2001), Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere. Cluj-Napoca
3. Crețu, C. (1998), Curriculum diferențiat și personalizat, Editura Polirom, Iași.
4. Fosnot, Thomey C. (ed.), (2005), Constructivism: Theory, Perspectives and Practice, New York: Teachers College Press, Columbia University.
5. Joița, E. (coord.) (2007), Formarea pedagogică a profesorului. Instrumente de învățare cognitiv-constructivistă, E.D.P., R.A., București.
6. Marlow, B.A., Page, M.L., (2005), Creating and Sustaining the Constructivist Classroom, Thousand Oaks, California: Corwin Press, Inc.
7. Munteanu, C., Munteanu, E.N., (2009), Ghid pentru învățământul preșcolar. O abordare din perspectiva noului curriculum, Polirom, Iași.
8. Petty, G., (2007), Profesorul azi. Metode moderne de predare, Atelier Didactic, București,
9. Sălăvăstru, D., (2009), Psihologia învățării. Teorii și aplicații educaționale, Ed. Polirom, Iași.